

Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken. Syftet med förslaget är att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp.

Ändringarna innebär att straffansvaret för kontakt med barn i sexuellt syfte inträder redan när en vuxen eller en annan straffmyndig person föreslår en träff för ett barn under 15 år eller stämmer träff med barnet i syfte att begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § brottsbalken. Det ska inte längre krävas någon ytterligare åtgärd som är ägnad att främja att en sådan träff kommer till stånd. Vidare föreslår regeringen att brottsbeteckningen ändras från kontakt med barn i sexuellt syfte till kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte. Regeringen föreslår slutligen att maximistraffet för brottet höjs från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:214 Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:214.

Stockholm den 26 oktober 2017

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Ellen Juntti (M), Patrick Reslow (-) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2016/17:214 Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte. I propositionen föreslår regeringen bl.a. att straffansvaret för kontakt med barn i sexuellt syfte ska inträda i ett tidigare skede än enligt nuvarande lagstiftning samt att straffskalan ska ändras.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslaget i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare har gett regeringen tillkänna att bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte bör få en mer ändamålsenlig utformning samt att straffet för kontakt med barn i sexuellt syfte bör skärpas (bet. 2014/15:JuU14 punkt 20, rskr. 2014/15:138).

Utskottets överväganden

Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken.

Bakgrund

Riksdagen beslutade under våren 2009 att införa en ny straffbestämmelse i brottsbalken, 6 kap. 10 a §. Enligt bestämmelsen döms den som, i syfte att mot ett barn under 15 år begå en gärning för vilket straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8 eller 10 § brottsbalken, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd, för kontakt med barn i sexuellt syfte. Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2009.

Brottsförebyggande rådet (Brå) konstaterade i en uppföljning 2013 att de flesta kontakter som hade rapporterats till polisen inte uppfyllde rekvisiten för brottet, och att den absoluta majoriteten av de fall där samtliga rekvisit var uppfyllda var sådana där gärningsmannen och målsäganden redan hade hunnit träffas fysiskt (Rapport 2013:14 Bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte. En uppföljning av tillämpningen av lagen från polisanmälningar till domar). Brås slutsats var att bestämmelsen inte var ändamålsenlig. Dess tänkta syfte, att lagföra personer som tar kontakt med barn för sexuella ändamål redan innan en fysisk träff har ägt rum, för att på så sätt förhindra och förebygga att barnen utsätts för övergrepp vid sådana sammanträffanden, hade inte i tillräcklig utsträckning uppnåtts.

Chefen för Justitiedepartementet beslutade i juni 2014 att ge en sakkunnig person i uppdrag att se över straffbestämmelsen. Denne har överlämnat promemorian Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte (Ds 2015:49) till departementet.

Propositionen

Behovet av ändring

För straffansvar enligt den nuvarande straffbestämmelsen krävs, som framgår ovan, att kontakterna mellan barnet och gärningsmannen har inneburit att de träffat en överenskommelse om ett sammanträffande. Utöver detta krävs det enligt bestämmelsen bl.a. att gärningsmannen vidtar någon åtgärd som är

ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd efter det att överenskommelsen har träffats.

Regeringen noterar att rapporten från Brå 2013 och Ds 2015:49 ger en samstämmig bild. Det är vanligtvis gärningsmannen som tar initiativ till ett möte. Kontakterna stannar oftast vid att gärningsmannen uttrycker önskemål om att träffas utan att något mer konkret blir bestämt. En mycket stor andel av anmälningarna uppfyller därmed inte kravet i straffbestämmelsen på att en överenskommelse om ett sammanträffande ska ha träffats. I de fall där samtliga rekvisit varit uppfyllda har i en majoritet av fallen ett möte redan ägt rum när anmälan görs. I ungefär hälften av de fall där ett fysiskt möte faktiskt kommit till stånd har barnet utsatts för ett sexualbrott.

Enligt regeringen är det mycket angeläget att straffbestämmelsen kan användas för att ingripa rättsligt och förhindra att sexuella övergrepp sker. Regeringen anser därför att det finns ett behov av att ändra straffansvarets utformning.

Vidare konstaterar regeringen att den nuvarande brottsbeteckningen är mycket vid. Den kan ge intryck av att alla kontakter med barn är straffbara om de sker i sexuellt syfte. Den vida brottsbeteckningen skulle även kunna vara en delförklaring till att så många anmälda gärningar felaktigt rubriceras som kontakt med barn i sexuellt syfte trots att samtliga rekvisit för brottet inte är uppfyllda. Detta kan i förlängningen ha en negativ inverkan på andelen anmälda brott som slutligen lagförs. För att tydliggöra vilka gärningar som omfattas av straffbestämmelsen bör det enligt regeringen övervägas att i stället benämna brottet på ett sätt som bättre beskriver de avsedda handlingarna.

Slutligen noterar regeringen att det från polis- och åklagarhåll har framförts att straffskalan för kontaktbrottet inte står i proportion till brottets allvar. Ett problem som lyfts fram är att maximistrafket för kontaktbrottet är lägre än maximistrafket för sexuellt ofredande. Detta kan i vissa fall leda till att gärningen utreds som sexuellt ofredande i stället för som kontakt med barn i sexuellt syfte, trots att kontaktbrottet i det enskilda fallet kan ha ett högre straffvärde. Nuvarande straffskala medger inte att allvaret hos vissa av de mest kvalificerade fallen av kontakt med barn i sexuellt syfte beaktas i tillräcklig utsträckning. Det är också viktigt att straffskalan anpassas till straffskalorna för övriga sexualbrott. Vid en jämförelse av klandervärde hos kontaktbrottet och vissa former av sexuellt ofredande framstår det enligt regeringen som omotiverat att de senare gärningarna har maximistraf som överstiger kontaktbrottets. Regeringen gör därför bedömningen att straffskalan för kontaktbrottet bör ändras.

Sammanfattningsvis finns det enligt regeringens mening skäl att ändra såväl straffansvarets utformning som brottsbeteckningen och straffskalan.

Den nya straffbestämmelsen

Regeringen noterar att avsikten med det nuvarande rekvisitet ”vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till

stånd” i första hand är att bekräfta den vuxnes vilja att fysiskt möta barnet för att begå ett sexuellt övergrepp. Genom kravet på en sådan åtgärd har också den vuxne en möjlighet att träda tillbaka från den träffade överenskommelsen innan den ytterligare åtgärden vidtas (prop. 2008/09:149 s. 25 f.). Kravet gör emellertid, som framgått i föregående avsnitt, bestämmelsen mindre effektiv.

Även om många förslag från vuxna avvisas direkt av barnet uppstår redan när den vuxne föreslår en träff en fara för att barnet ska komma att acceptera förslaget. Att fråga ett barn om en träff på detta sätt innebär således typiskt sett en fara för att barnet ska komma att utsättas för ett sexuellt övergrepp. För att i större utsträckning kunna förhindra att gärningsmannen och barnet träffas samt öka möjligheterna att lagföra gärningsmannen anser regeringen att straffansvaret bör inträda redan när den vuxne föreslår en träff. En fördel med att straffbestämmelsen utformas på det sättet är också att straffansvaret inte blir beroende av barnets agerande. Enligt regeringen borde många av de fall som i dag inte uppfyller rekvisiten för kontaktbrottet komma att omfattas av bestämmelsen om straffansvaret tidigareläggs. Detta bör leda till att fler av de anmälda brotten kommer att utredas och lagföras. Regeringen konstaterar att det finns giltiga invändningar mot ett tidigarelagt straffansvar (t.ex. bevisvärigheter och principiella invändningar mot en kriminalisering långt från den skadegörande handlingen), men finner att det stora skyddsintresset väger tyngre än skälen mot en sådan förändring.

Regeringen föreslår därför att straffansvar ska inträda redan när gärningsmannen, i syfte att mot ett barn under 15 år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 6 kap. 4, 5, 6, 8, eller 10 § brottsbalken, föreslår en träff eller stämmer träff med barnet. Kravet på att gärningsmannen ska vidta en åtgärd som är ägnad att främja ett sådant sammanträffande med barnet tas således enligt förslaget bort. Vidare ändras rekvisitet ”träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande” till ”stämmer träff”. Rekvisitet innefattar inte något krav på att barnet har för avsikt att träffa den vuxne, utan det räcker att den vuxne lämnar ett förslag på att träffas. Barnets vilja och avsikt kommer enligt förslaget att vara utan betydelse för bestämmelsens tillämplighet. Regeringen betonar att den nya bestämmelsen ska vara teknikneutral. Den ska alltså omfatta kontakter som syftar till sexualbrott vid såväl fysiska möten som vid möten genom tekniska hjälpmedel. I övriga delar (t.ex. beträffande vilka sexualbrott som preciseras i bestämmelsen) finner regeringen att bestämmelsen är ändamålsenlig.

Regeringen anför att det vid valet av en brottsbeteckning bör eftersträvas att denna på bästa möjliga sätt beskriver de gärningar som avses, vilket gör straffbestämmelsen mer effektiv. Samtidigt bör brottsbeteckningen vara lättillgänglig så att den vardagliga användningen underlättas. Vid en avvägning finner regeringen att brottsbeteckningen kontakt med barn i sexuellt syfte bör ändras till kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte.

Slutligen bör enligt regeringen straffmaximum för brottet höjas. Enligt grundläggande principer ska allvarigare brott bedömas strängare än mindre allvarliga brott och lika allvarliga brott bedömas lika strängt.

Straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte omfattar förberedande gärningar som syftar till sexualbrott av varierande slag och straffvärde. Straffskalan för det brottet måste därför, anser regeringen, vara vid. Sett till de gärningar som kontaktbrottet kan syfta till anser regeringen att ett straffmaximum på ett års fängelse inte ger tillräckligt utrymme att beakta allvaret i samtliga kvalificerade fall som kan uppkomma. Det är också viktigt att straffskalan för kontaktbrottet står i proportion till straffskalorna för övriga sexualbrott. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen en höjning av straffmaximum från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Tidigare utskottsbehandling

Riksdagen har tidigare gjort ett tillkännagivande till regeringen i fråga om den aktuella straffbestämmelsen (bet. 2014/15:JuU14 punkt 20). Utskottet noterade i det betänkandet att Brå hade haft i uppdrag att följa upp och utvärdera tillämpningen av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte och att uppföljningen visat att tillämpningsområdet för bestämmelsen är mycket snävt. Utskottet anförde att det mot bakgrund av vad som framkommit i studien var angeläget att bestämmelsen får en mer ändamålsenlig utformning. Utskottet ansåg vidare att straffet för kontakt med barn i sexuellt syfte borde skärpas. Riksdagen följde utskottet och gav regeringen till känna som sin mening att den skulle återkomma med ett sådant förslag (bet. 2014/15:JuU14 s. 38, rskr. 2014/15:138).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att regeringen nu har lämnat ett förslag på en justerad straffbestämmelse. Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att den nya bestämmelsen är ändamålsenligt utformad och föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Utskottet noterar att regeringen i och med det aktuella lagförslaget anser att det ovan nämnda tillkännagivandet om kontakt med barn i sexuellt syfte är slutbehandlat. Utskottet har inget att erinra mot denna bedömning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

*Proposition 2016/17:214 Effektivare lagstiftning mot vuxnas
kontakter med barn i sexuellt syfte:*

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 10 a § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

10 a §¹

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd*, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, *föreslår en träff eller stämmer träff med barnet*, döms för kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 2009:343.